

PRZYMNAŻAĆ (42) *vb impf*

w *inf* -mną- (3) *SkarŻyw*, *ArtKanc* (2), -mna- *Mącz* (2); drugie a jasne; w pozostałych formach pierwsze a pochylone.

inf przymnażać (6). ◇ *praes 1 sg* przymnażam (6). ◇ *3 sg* przymnażą (10). ◇ *3 pl* przymnażają (1). ◇ *praet 3 sg m* przymnażał (6). *f* przymnażała (1). ◇ *imp 2 sg* przymnażaj (5). ◇ *con 3 sg m* by przymnażał (2). ◇ *3 pl subst* by przymnażały (1). ◇ *part praes act* przymnażając (4).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w. s.v. przymnożyć*.

Powodować zwiększenie, powiększenie; *augere Mącz*, *Calep*, *Vulg*, *Cn*; *accrescere*, *propagare Mącz*; *adaugere*, *afferre a. dare incrementum*, *auctare*, *augmentare*, *exaugere Cn* (42): *Accresco*, *Przyraŕtam/Przymnażam. Mącz* 68c, 20b; *Augeo – Mnożę*, *przicziniąm*, *przymnażam. Calep* 114b, 883b; [*Augeo Ich Mehre Przymnażam ArtNom O2; UrsinGramm 239*].

a. *O ilości lub wartości materialnej [w tym: kogo, czego (10)] (12)*: ale pokarm ten zawŕze przymnaża takowey wilgoti w ktorey żywot zależy, y dawa doŕtatek materiei ku trawieniu ogniewi przyrodzonemu. *GlabGad Lv*; *Copio*, *Et Copior*, *Castrense verbum*, *Woyská przymnażam/ álbo vmocniam. Mącz* 64c, 143d; *WujJudConf* 206; *nię/ żeby [dieta była] ták ŕkapa/ ále áby rzeczy do iedzenia były ná wybór/ do ŕtrawienia łatwie/ á coby krwi dobrej przymnażały Oczko* 24; *Sześć niedziel w ten czás [w czasie potopu] lał défcz nie przeŕtáiąc/ A ziemiá nowé ŕródłá pobudzáiąc/ Rzek [= wody w rzekach] przymnażałá KochPieś* 31; *Wzbudził [Bóg Ojciec] k potrzebney pomocy/ wodze ŕwe wierne w te to czáfy/ ráczże ich Pánie przymnażác/ á ŕwoie ŕpráwy w nas konác. ArtKanc* K12v, M15v; *WujNT* [405].

przymnażać do czego (2): *A Pan przymnażał ná káždy dzień tych kthorzyby mieli być zbáwieni do zboru. Leop Act* 2/47; *WujNT Act* 2/47.

W charakterystycznych połączeniach: przymnażać kościoła [= wiernych], krwi, liczby ceremonij, rodzaju [= potomstwa], rzek [= wody w rzekach], wilgoty, wojska.

a. *W konstrukcji oznaczájcej zwielokrotnienie [co do czego] (1)*: *Co iefli grzeŕzą cí/ [...] ktorzi fáłzywie winę ŕwoię ná drugiego wkłádáią/ grzech do grzechu przymnażáiąc [peccatum peccato accumulantes]? ModrzBaz* 64v.

b. *O abstraktach [czego] (23)*: *Augere suspicionem*, *Przymnażać podeyŕzenia. Mącz* 406d, [325]d. *przymnażać komu, czemu* (6): *muŕiał by mieć [król]/ y ŕzczęŕcie/ y Bogá obrońcá ŕiebie/ kthoryby mu przymnażał wŕzytkich fortun ták czáfu woiny/ iáko teŕz czáfu pokoia. GórnDworz* Hh6v; *SEMowit oycá w cnocie by namniey nie wydał/ [...] Bo ŕie w ŕpráwach Rycerŕkich ták bieglým pokazał/ Męŕtwá y dobrej ŕławy Polakom przymnażał. PaprPan* Dd3; *Deŕcenŕów głowie/ goráco przymnaża. Oczko* [41]v; *SkarŻyw* 100; *Ráczże nam [Panie] wiáry przymnażác/ wŕzákeŕ to raczył obiecác. ArtKanc* L9; *SkarKaz* 160a.

W połączeniu z okreŕsleniem krotnoŕci (1): *Niechżeć ŕię tá wiárá moiá podoba/ á przymnażay mi iey tyle ŕto kroć. Byŕ mi rzekł/ że ten kámię iefł chlebem/ iabych záraz wierzył. SkarKaz* 160a.

W przeciwŕstawieniach: »przymnażać ... umniejszac, uŕmierzac, [opuszczac]« (2): [*zakon dany przez Mojżesza*] *Gniewu Boŕzego/ pomŕty y ŕmierci wietzney nieuŕmierza/ ále więcey przymnaża. KrowObr* 43v; *gdyŕ goráca [woda] bárzo ŕzkodzi/ á deŕcenŕfow nietylko nie vmnieyŕza/ ále tem bárzięy*

przymnaża *Oczko* 16; [opuścićby trzeba grzechy; nieprzymnażać pomłty Bożey. *HerbOdpow* Vv6v].

W charakterystycznych połączeniach: przymnażać descensow (2), dobra, dobrej sławy, fortun, niepobożności, podejrzenia, pomsty, śmierci wiecznej, wiary (2).

Zwrot: »przymnażać więcej, bardziej« [szyk zmienny] (2:1): KrowObr 43v; Oczko 16; A świeckich rzeczy y proznomowności łtrzeż się ábowiem przymnażaią więcej niepobożności [multum enim proficiunt ad impietatem] WujNT 2.Tim 2/16.

α. *O cnotach i zaletach duchowych (7) : KrowObr 62v; Rącz dąć [Duchu Święty] łmyłom dar świaćłości/ Przymnażay w łercách miłości LatHar 36, 187; [A dom zasię jest też sumnienie każdego, w którym ociec czeladny skarbu hojnego Mieszkajac przymnaża DramStp I 627].*

przymnażać komu (3): á Pan Bog rozum Woyćiechowi otwarzaiac/ y baczenia zaráz z náuką przymnażać mu począł. SkarŻyw 352. Cf Zwrot.

przymnażać w kim (1): A tych ktoreś iuz teraz powołał [Panie] [...] w wierze, w słowie, w pracách łam vmacniay/ dárow hoynych w nich przymnażay ArtKanc K17.

W charakterystycznych połączeniach: przymnażać baczenia z náuką, bogactwa dusznego, cnot i darow boskich, męstwa, miłości, skarbow duchownych; przymnażać stokroć.

Zwrot: »więcej przymnażać [sobie]« (2): [św. Antonin] Prętko się w zakonne życie y cnoty dołkonałe w práwił: [!] [...] im dáley tym więcej łobie łkárbow duchownych przymnażał. SkarŻyw 411, 235.

β. *O uczuciach i doznaniach (5) : Ciężkiego żalu łkutek nieszczęłliwy/ Bolu przymnaża/ ledwie iż człek żywy WisznTr 24.*

przymnażać komu (2): á dla łamego gniewu niewiałta niepołiedzi na iednym miełtczu/ ale iey włzytko niewczas, á tak z miełtcza na miełtcze biega/ á w tym ciężkołci łobie przymnaża. FalZioł V 17b; Roś łároysiú namilfy/ w łećiech się pomnażay/ A wćiechy z łat młodych Rodźicom przymnażay. SkorWinsz A3v.

W charakterystycznych połączeniach: przymnażać boleści, bolu, ciężkołci, strachu, uciechy, wesela.

Zwrot: »(jeszcze) więcej przymnażać« (2): Wzrułłyłes włlytkę ziemię tak yż łie temu wielkiem dziwem włlytek lud dziwował/ á nápoion był łakiem winem ktore łnadz więcej łtráchu niż wełela przymnaża. RejPs 88; Górndworz S2v.

c. *O terytorium (1) :*

Zwrot: »[czym] granic przymnażać« (1): ktory [Trojden, jaćwieskie książę] znaki w rodzoney Rycerłkiey dzielności z łiebie pokázował/ gdy z Rułią z Polaki/ z Mazury/ y Krzyżakami Prułkimi włtawicznie woyny wiodł/ częłtyymi zwycięłtwy granic Litewłkich przymnażaiac. StryjKron 360.

d. *O czasie trwania (1) : [chory w wodzie] piérwéy ráno niech gođzin póltoy siedzi/ w wieczór także/ náziutrz trochę więcý/ trzeciégo dnia więcý/ przymnażaiac co dzień po trołze Oczko 27v.*

e. *O zdrowiu (1) : [list pana Gałczyńskiego do Marszałka Koronnego] Krol IMPan nasz na Zęby chor, ale iakis pod czas słaby bywa [...] Exercitiam czyni na Pokoioy przęćie coteż nie wadzi zdrowia IKM. Ktemu niebarzo frasowliwy iakobył Krol niebosczyk, natura mitis, clemens cotez zdrowia zwykło przymnażac, y dlugiego zywota. ActReg 156.*

Synonimy: przyczyniac, przydawać, przysparzac.

Formacje współrdzenne cf MNOŻYĆ.

Cf **PRZYMNAŻAJĄCY, PRZYMNAŻANIE, PRZYMNAŻANY**

MN